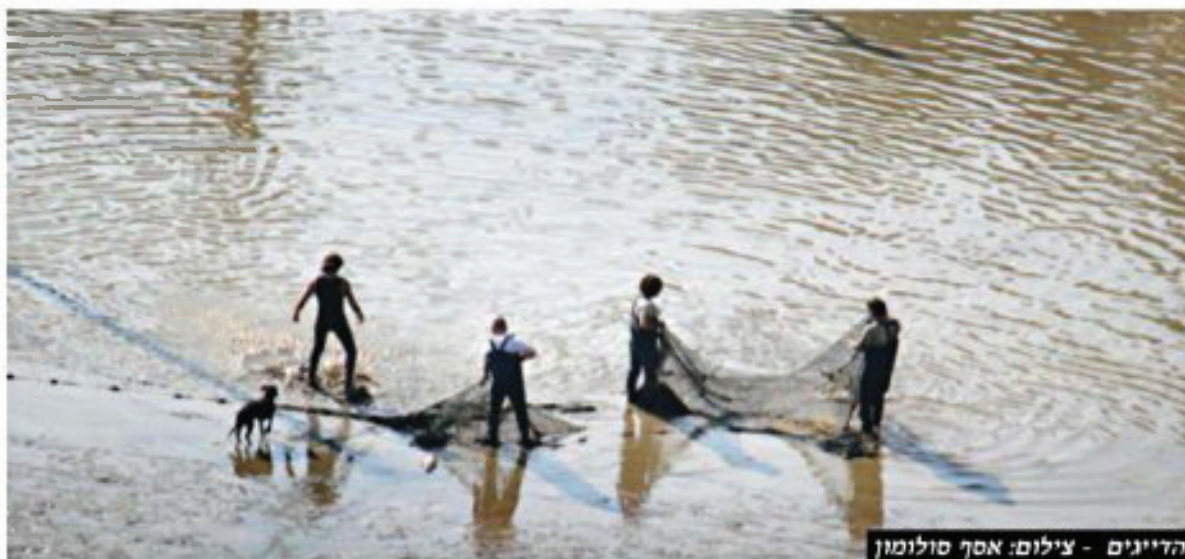

מפרפרים ברשת הרפורמה

שמעון וילנאי

• "אנו קוראים למשרדי האוצר והחקלאות להגיע עם החקלאים לפתרון על מחירי המים בכלל ולענף המדעה בפרט" • ריאיון מיוחד עם אלי שריר, המנכ"ל החדש של אתגון מגדלי דגים

אלי שריר, "אנו קוראים למשרדי האוצר והחקלאות להגיע עם החקלאים לפתרון על מחירי המים בכלל ולענף המדעה בפרט".

מה בבסיס הרפורמה? למי תועיל? למי תזיק?

ברכות הדגים שואכות מים מליחים מנחלים ומעיינות (ירדן, חרוד, נעמן, תנינים, קישון ועוד) ומזרימות חזרה את המים לאחר השימוש בהם, במחזור תקופתי, לתעלות הניקוז והנחלים. באופן טבעי, מים ששמשו לשהייה ממושכת של דגים מכילים בתוכם עומס משמעותי של משקעים שמקורם במזון והפרשות, אנו כציבור מעוניינים לראות בנחלים מים נקיים יותר. מעבר לתקנות איכות

ענף דגי הבריכות אמור להתחיל ליישם תהליך של רפורמה סביבתית רחבת היקף ויסודית לטיפול במי הפלט של בריכות הדגים. משרד החקלאות פרסם בחודש שעבר את נהלי הרפורמה לצד רשימת ציוד, תשתיות עבודות שיוכרו לצורך קבלת סיוע ותמיכה מהמדינה בהשקעות שיבצעו מגדלי הדגים בהיערכות לטיוב איכות מי הפלט.

מה שמטריד מאד את המגדלים היא העלייה החדשה של מחירי המים, הגורמת לחוסר וודאות לקראת כניסה להשקעות של ממש בענף.

"בענף המדעה רואים איום קיומי בעליה הצפויה של מחירי המים" - אומר לנו המנכ"ל החדש של אתגון מגדלי דגים,

התמיכה מתקציב המדינה היא לעודד, באמצעות מתן מענקים את הסדרת משקי המדגה הקיימים בישראל לצורך הגנה על הסביבה, לרכות על מקורות מים, מערכות אקולוגיות המגוון הביולוגי ומשאבי טבע אחרים, וכן על בריאות הציבור.

במסגרת הרפורמה יידרשו המגדלים לטפל במי הפלט היוצאים מהבריכות, כך שאלה יעמדו בקריטריונים קבועים של איכות מים לפני שניתן יהיה להזרים אותם לנהלים. בנוסף, תותר הזרמה לנחל רק כמועדים קבועים בשנה ויידרש טיפול בבוצה הנוצרת תוך כדי הטיפול במי הפלט, בהתאם לתקנים המקובלים לטיפול בבוצה שנוצרת במתקני טיהור השפכים.

כיצד נערך ענף המדגה ליישום הרפורמה הסביבתית?

על פי תקנות מחייבות של המשרד להגנת הסביבה, יידרש כעת ענף המדגה לבצע תהליכים משמעותיים במסגרת הרפורמה, ביניהם התקנת מערכות מיחזור ובריכות שיקוע, העמקת בריכות לייעול השימוש במים, מיכון ובקרה להגברת הייצור ליחידות שטח ומים, השקעה במחקר ופיתוח ועוד. מדובר בהשקעות בהיקף משוער של כ- 120 מיליון ₪ שינותבו להוספת התשתיות, הטכנולוגיות והציוד הנדרשים כדי להבטיח את איכות מי הפלט.

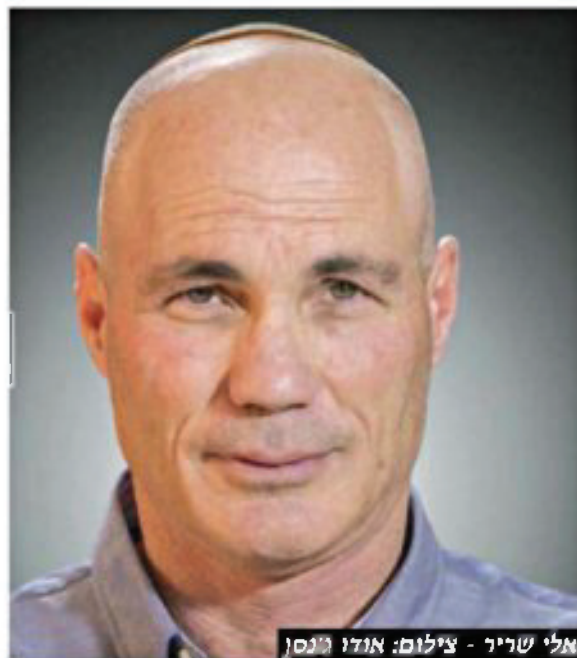
להובלת תהליך ההיערכות גויס צוות רשות ניקוז ונהלים ירדן דרומי, אשר באגן הניקוז שבאחריותה מרוכזים רוב שטחי הבריכות והמאגרים, התבצעה עבודה הוליסטית הכוללת סקר יסודי של המתקנים בהיבטים סטטוטוריים ואיכותיים וכן סקר כלכלי של מדגם מייצג של מגדלים ותכנון מרחבי ראשוני של החלופות האפשריות לטיפול במי הפלט.

בחודשים האחרונים ערכנו סיורים בשטח ופגישות עם המגדלים, ריכזנו את הנתונים הרלוונטיים וקיימנו פגישות ממושכות עם אנשי משרד החקלאות והמשרד להגנת הסביבה וכן עם נציגי רשות ניקוז ירדן דרומי, על מנת לבנות תכנית עבודה מיטבית.

כחלק מצוות ההיגוי של ניהול תהליכי הרפורמה, התקשרה רשות הניקוז עם "מבט" יעוץ כלכלי ומיסוי בע"מ מקבוצת ברית פקוח, לעריכת ניתוחים מקרו ומיקרו כלכליים ועסקיים לגבי ההשפעות של הרפורמה על ענף המדגה ולליווי כלכלי וחשבונאי של התהליך ונאסף מידע כלכלי ותפעולי מבעלי בריכות הדגים, ליצירת בסיס מידע אשר ישמש לניתוחים הכלכליים וקביעת תחשיבי ההשקעות.

מהו השיעור הצפוי של עליית מחירי המים?

כרגע מתגבשות התקנות ברשות המים. תוך התייחסות

אלי שריר - צילום: אדוה גנסן

המים, קובעת הרפורמה כי הזרמת מים שעברו הליך שיקוע של חומרים אורגניים תתבצע אך ורק בחודשי החורף, כך שהנהלים יראו פחות מי בריכות ובמשך עונת החורף בלבד, לפיכך הרפורמה מיועדת להועיל קודם כל לסביבה ולטבע, שאנחנו נטועים בתוכם. בנוסף נכנסו לרפורמה סעיפי השקעה מאושרים שמטרתם לסייע לענף המדגה, שהוא ענף מיושן מאוד, להתחדש במתקנים וציוד גידול מתקדם שיעלו את הייצור, כך שהרפורמה תועיל גם למגדלים.

תקנות בריאות העם (תקני איכות מי פלט מכריכות דגים וכללים לטיפול בהם) הוגשו לכנסת כבר בשנת 2012, אולם קידומן נעצר מאחר ולא נמצא מקור תקציבי מספק לתמיכה בצעדים הנדרשים ומתוך הבנה שלא ניתן להשית את כלל העלויות הנובעות מהרפורמה על המגדלים בלבד, שכן תוספת עלות זו תביא לקריסת הענף. עם החתימה על הסכם הפחתת המכסים בשנת 2016 נפתח הפתח התקציבי שאיפשר את הגשתן מחדש ואישור התקנות צפוי במהלך שנת 2017.

במהלך אוגוסט 2016, במסגרת ההסכמות בין המגדלים למשרד האוצר בעניין הסרת המכס מעל יבוא הדגים לישראל, נקבע כי משרד האוצר ישתתף במימון הרפורמה וצעד זה היה למעשה תחילת הדרך ליישומה. מטרת מתן

פרטנית לנתונים המאפיינים כל אזור, מועצה ואגודת מים ולפיכך קשה לקבוע מה יהיה שיעור עליית המחירים, אולם ברור לנו כי כל האזורים בהם פועל הענף ובהם אזורי עמק המעינות ועמק חרוד, שבהם נמצא הריכוז הגבוה ביותר של בריכות דגים, צפויים לספוג עלייה במחיר המים.

להלן היקפי צריכת המים השנתית בענף:

1.	עמק בית שאן	כ-60 מיליון מ"ק.
2.	אזור החוף	כ-12 מיליון מ"ק.
3.	גליל עליון	כ-1.5 מיליון מ"ק (ללא מי הדן).
4.	מפרץ עכו	כ-7 מיליון מ"ק.
5.	עמק חרוד	כ-3.5 מ"ק.
	סה"כ	כ-84 מיליון מ"ק.

מדוע בעיניך המחירים החדשים הם איום קיומי על הענף?

ענף דגי הבריכות הינו צרכן מים נחותים (מליחים) בהיקף רחב מאוד ורכיב עלות המים מהווה חלק משמעותי בסך הוצאות הייצור שלו. תיקון 72 לחוק המים צפוי לייקר משמעותית את עלויות הייצור שלנו ולמעשה הופך את הענף לבלתי כדאי כלכלית ואת למרות שככלל, מי בריכות הדגים בישראל הינם מים שוליים במליחות גבוהה ואין סיבה גיונית לייקר אותם. השנה האחרונה, בה התמודדנו עם השלכות הורדת המכס על הייבוא, פגעה משמעותית בפדיון בכל המשקים. אנחנו רואים ירידה הן במכירות והן במחירי הדגים שמקבלים המגדלים (זאת בעוד שהמחיר לצרכן נותר כמעט ללא שינוי).

הענף נמצא היום במשבר מתמשך וקשה. לאחר מאבק, חתמנו בסוף השנה שעברה על הסכם עם האוצר לפיו ב-5 שנים הבאות (עד 2023) יקבל הענף תמיכה כנגד הורדה הדרגתית במכסים על התוצרת המיובאת. **ללא התמיכה הזו מל משקי המדגה עובדים בהפסד** ובחלקם גם התמיכה אינה מעבירה אותם לרווח. במצב הנוכחי, לא נוכל לספוג התייקרות בתעריף המים, בכל שיעור שהוא, אף לא את הפעימה הראשונה המתוכננת במסגרת התיקון לחוק.

כל עלייה של 20 אג' במחירי המים מוסיפה כ-1 מ"ק/ג לעלויות המגדלים. ברור כי כאשר מחירי הדגים הולכים ויורדים באופן עקבי, הענף אינו יכול לספוג את הגידול בהוצאות ולכן כל עלייה במחירי המים, פירושה למעשה חיסול המדגה הישראלי וייבוש בריכות הדגים, על כל המשתמע מכך, יישום התקנה כלשונה, משמעותו כליה מידית על הענף, שרק לפני כשנה השקענו מאמצים רבים בניבוש מתווה משותף. עם

משרד האוצר, שיבטיח את הישרדותו ואת עתידו.

מיותר לציין כי בכל הנוגע ליישום הרפורמה הסביבתית, הרי שהאיום הצפוי של עליית מחירי המים מציב את המגדלים במצב של חוסר וודאות בכל הנוגע לכניסה להשקעות משמעותיות בענף. עלייה כזו תביא לייבוש בריכות דגים וחיסול הענף וכמובן שכמצב כזה, אין למגדלים תמריץ לביצוע השקעות רחבות היקף שעלולות לרדת לסמיון. התמונה הכלכלית כרגע בהחלט מדאיגה ואני מתקשה לראות משקים נכנסים לתהליך ההשקעה לפני התבהרות תמונת המצב הענפית.

אנו פועלים ליישם את הרפורמה הסביבתית ולשפר את איכות מי הפלט, למען בריאות הציבור ושמידה על מי הנחלים ועל איכות הסביבה ולכן קראנו למגדלים להתחיל להיערך לכך ולפתוח בתהליך הרשמי של תכנון השינויים הצפויים ומילוי הטפסים הנדרשים. במקביל, אנו קוראים למשרדי האוצר והחקלאות להגיע לפתרון עם החקלאים בנושא מחירי המים בכלל והמים למדגה בפרט.

מה מבקש ארגון המגדלים ממשרדי האוצר והחקלאות בעניין ייקור המים?

ענף המדגה מבקש ממשרדי הממשלה לאפשר לו להתארגן מחדש תחת תנאי ההסכם להורדת המכס, בעזרת התמיכה עליה הוסכם למשך השנים הקרובות, למצב החדש שנוצר בשוק. הפחתת המכסים הביאה להיצף של דגים מיבוא, בדגש על פילה אמנון באיכות ירודה המגיע מסין. אנחנו מתמודדים בשוק עם מחירי הפסד למגדל. טרם יבש הדיו על ההסכם ותקנה 27 הגורמת, ללא הצדקה, לייקור משמעותי של המים המליחים והשוליים שהמדגה צורך, גורמת למגדלים הפסדים בהיקפים שיביאו לחיסולו. הענף הצטמצם משמעותית במשך השנים ותקנה זו תביא לחיסולו. אנו דורשים מהאוצר לא להחיל את תיקון 27 על המים המשמשים לגידול דגים וכן דורשים להקפיא את מתווה הפחתת המכס שגרם ליבוא פרוע שפגע קשות בשוק הדג הטרי.

תן מבט וסקירה על מצב המדגה בישראל כיום והיקף הגידול בבריכות

המדגה הישראלי הוקם לפני כשמונה עשרים, בשנת 1938 ומאז מפרנס אלפי משפחות בעשרות יישובים ומהווה נדבך מרכזי ביציבותם הכלכלית של חבלי ארץ שלמים בפריפריה, בהם לא קיימת חלופה תעסוקתית לעובדים. כיום מועסקים בענף באופן ישיר כ-500 עובדים וכן כ-2000 עובדים נוספים המועסקים במעגל השני הכולל בתי אריות, מכוני תערוכות.

ספקי תשומות, חברות הובלה, שירותים, שיווק ועוד. ענף דגי הבריכות בישראל, שבעבר מנה כ-70 משקים ומגדלים. כולל כיום כ-30 מגדלים, בעיקר באזורי הפריפריה: עמק המעיינות והגליל העליון, אך גם באזור החוף. הענף מבטיח רציפות של אספקת תוצרת טרייה ואיכותית בעתות שגרה, כמו גם כשעת חירום. דגי הבריכות הטריים מהווים כ-15% מהצריכה השנתית בישראל, הנאמדת בכ-140-120 אלף טונות בשנה (בערכים של דגים שלמים).

נתוני ענף המדגה 2011-2016:

שנה	כמות באלפי ק"ג	מחיר לק"ג	מדיון באלפי ש"ח
2011	17,134	14.66	251,191
2012	16,610	14.22	236,226
2013	17,504	12.94	226,562
2014	16,238	13.70	222,491
2015	16,669	13.31	221,954
2016	15,104	12.31	185,999

בנוסף, בריכות הדגים. המשתרעות על פני כ-23,000 דונם של נופים פתוחים ובתי גידול מימיים, מהוות עוגן אקולוגי כעל ערך נופי, תירותי וסביבתי רב למדינה.

האם ענף המדגה מאפשר פרנסה בכבוד למגדלים?

ענף המדגה שהחל לפעול בשנת 1938 בתל עמל (היום ניר דוד) הינו ענף חקלאי מפואר, הממוקם ברובו ביישובי הספר. המגדלים והמשקים התפרנסו ממנו בכבוד במשך שנים רבות והפכו אותו לענף משגשג ומרכזי בכלכלתם של חבלי ארץ בפריפריה ולאורך הגבולות. לצערי, המצב היום השתנה ואינו מאפשר לנו עוד להתפרנס בכבוד והמגדלים נאבקים כעת על קיומם. סגירתו או צמצומו יגרם למעגלי השפעה קשים ועובדים רבים בפריפריה יאבדו את מקום עבודתם.

האם נחשפו מקרי הרעלה באתרי גידול דגים בארץ?

חד משמעית לא היו מקרי הרעלה באתרי גידול דגי בריכות בישראל. ענף דגי הבריכות בישראל כפוף לתקנים קשיחים מאוד כתחומי הווטרינריה, הכשרות ובריאות הציבור ונתון לפיקוח ובידיקות מתמידים הן של הדגים עצמם והן של המים, המזון ועוד. זה מאפשר לנו לעלות על כל הריגה בנתונים, אם בכלל קיימת כזו, בטווח זמן קצר מאוד, לטפל בה ולמנוע התפשטות שלה. בנוסף, מזה שנים רבות הענף אינו משתמש בחומרים אסורים ומקפיד לספק תוצרת בריאה, ומנתוני הבידיקות שעורכת מדי שנה תת הוועדה לבדיקת

שאריות כימיות בדגים, באגף השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות, עולה כי לא נמצאו בדגי הבריכות בישראל כספית ושאריות חומרים כימיים אחרים.

חשוב לציין כי בעוד שהדגים והמגדלים הישראליים כפופים לפיקוח ורגולציה בתנאים מחמירים ביותר (וטוב שכך) תנאים אלה לא חלים על יבוא הדגים לישראל. כך למשל, מנתונים שבידינו מסיכום שנת 2016 נראה כי לעומת 264 דגימות וכ-2,640 בדיקות איכות הנעשות לכ-15 אלף טונות הדגים המקומיים - משלוחי יבוא פילה האמנון הקפוא, בהיקף של כ-17 אלף טונות (כ-45 אלף טון במונחי דג שלם) - עברו כ-17 דגימות בלבד. נתונים אלה צריכים להדאיג את כל מי שרוכש דגים מיובאים. שכן קשה לקבוע מהי איכות הדגים האלה.

האם יהיו די דגים לחגי תשרי והאם המחירים שווים לכל נפש?

גם השנה, כמו בשנים קודמות, הענף נערך מראש לתקופות החגים ולשיאי הביקושים ולכן לא צפוי מחסור בדגים טריים. הציבור מוזמן לרכוש את הדגים הישראליים הטריים, בין אם זה אמנון, קרפיון, בורי, לברק ואחרים, וליהנות מהאיכות והטעם שלהם בחגים ולאורך כל השנה. מבחינת המחירים, הרי שהמחיר שמקבלים המגדלים עבור ק"ג דג אמנון או קרפיון נע בין 8 ל-9, שם שהוא המחיר הנמוך ביותר שקבלו המגדלים אי פעם, כמובן שזה אינו המחיר לצרכן בנקודת המכירה, שעומד על פי נתוני הלמ"ס על כ-29 ש"ח לק"ג. זוהי לצערנו, תוצאה של פערי התיווך העצומים הקיימים לתוצרת החקלאית. מי שבאמת רוצה להוריד את יוקר המחיה צריך לטפל בפערי התיווך האדירים ובריכוזיות של רשתות השיווק ולא בחקלאים ובמגדלים, שהם החוליה הכי חלשה בשרשרת.

רוכב על אופני הרים

אלי שרדי בן 55, נולד במקווה ישראל, מתגורר בקיבוץ מירב באזור הגליל. נשוי לבת קיבוץ שלוחות. לבני הזוג חמישה ילדים+3 נכדים. בעל משק מדגה קטן וצעיר יחסית "אולי אפילו אחרון המשקים שנכנס לענף" בשנים האחרונות כיהן כסמנכ"ל תפעול בחברת BIO BEE בקיבוץ שדה אליהו וכמנכ"ל חכרת הכת BIOFLY. בעתות פנאי וכמי שחי במרומי הגלבוע "אני רוכב על אופני הרים"